

Opgave 1 Boter van buiten

---

uit een krant, december:

In Noorwegen is een botercrisis ontstaan, waarbij de prijs van roomboter uitzonderlijk hoog is geworden. Het aanbod is in handen van één producent, de zuivelondernemer Tine. De productiekosten van Tine zijn gestegen, doordat er na de recente natte zomer minder veevoer van goede kwaliteit was, en dus minder aanbod van melk en een hogere melkprijs.

De prijsstijging van roomboter is nog versterkt doordat de Noren tijdens kerst en de jaarwisseling veel lekkernijen bereiden met roomboter. Het importeren van roomboter is geen echt alternatief, omdat Noorwegen de invoer van roomboter met een hoog tarief belast.

1p 1 Citeer de zin uit het krantenbericht waaruit blijkt dat de vraagzijde van de roombotermarkt van invloed is op de prijsstijging van roomboter.

1p 2 In welke richting verschuift de vraaglijn in december ten opzichte van de periode daarvoor? Geef ook de reden waarom de vraaglijn in die richting verschuift.

Zuivelondernemer Tine stelt in december de prijs van roomboter vast op het niveau waarbij de totale winst wordt gemaximeerd. De totale variabele kosten stijgen proportioneel met de productie.

Gebruik bron 1.

2p 3 Welk vlak geeft de omzet weer die Tine behaalt bij winstmaximering? Noteer de letters van de hoekpunten van het vlak.

Gebruik bron 1.

2p 4 Leg uit dat het consumentensurplus van kopers van Noorse roomboter gelijk is aan het vlak EFM.

Om iets aan de hoge prijs van roomboter te doen, besluit de Noorse regering de belasting op de invoer van roomboter op te heffen. Hierdoor treden veel buitenlandse aanbieders toe tot de roombotermarkt in Noorwegen en ontstaat er een markt van volkomen concurrentie. De nieuwe toetreders hebben een andere kostenstructuur dan Tine. In het bronnenboekje wordt de situatie op de roombotermarkt onder monopolie (bron 1) en de situatie onder volkomen concurrentie (bron 2) weergegeven. De verandering van de marktstructuur heeft gevolgen voor zowel het consumentensurplus als het producentensurplus.

Gebruik bron 1 en bron 2.

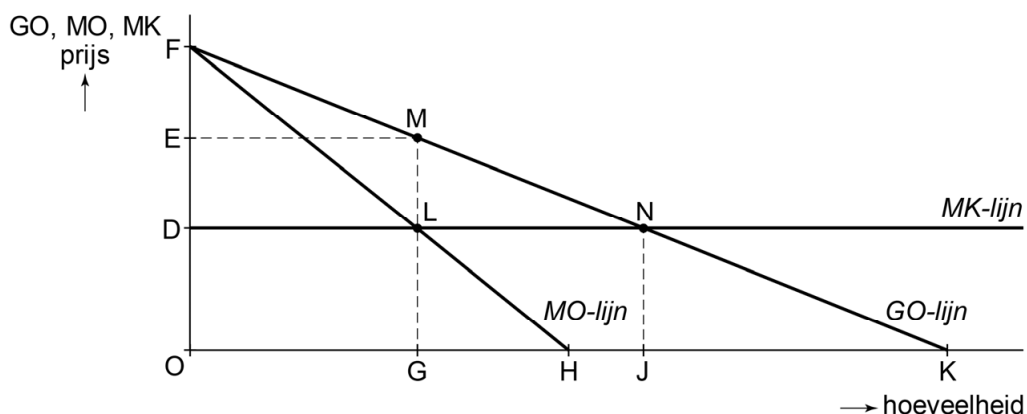
- 2p **5** Leid uit de grafieken af dat het totale surplus toeneemt als de roombotermarkt verandert van monopolie naar volkomen concurrentie.

Gebruik bron 1 en bron 2.

- 2p **6** Leid uit de grafieken af welke gevolgen de situatie van volkomen concurrentie heeft voor het marktaandeel van Tine. Ga ervan uit dat de kostenstructuur van Tine niet verandert.

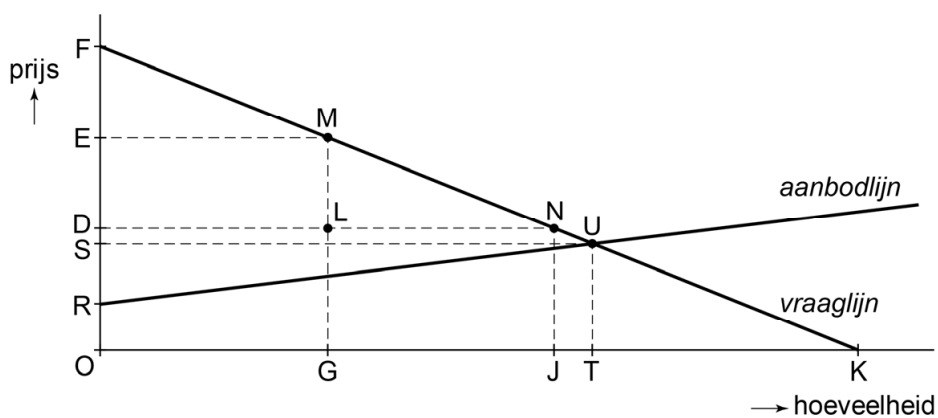
Opgave 1 Boter van buiten

bron 1 kosten en opbrengsten voor zuivelondernemer Tine bij monopolie

GO = de gemiddelde opbrengst
MO = de marginale opbrengst
MK = de marginale kosten

bron 2 vraag en aanbod op de Noorse markt voor roomboter bij volkomen concurrentie

Toelichting

De punten O, D, E, F, G, J, K, L, M, N komen overeen met de punten met dezelfde letter in bron 1.